

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

LATİF HACİBEKİROĞLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2014/6011
Karar Tarihi	: 22/9/2016
Başkan	: Engin YILDIRIM
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Osman Alifeyyaz PAKSÜT Muammer TOPAL M. Emin KUZ
Raportör	: Mehmet Sadık YAMLI
Başvurucu	: Latif HACİBEKİROĞLU
Vekili	: Av. Kadir KOCALAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vazife malulü aylığı bağlanması talebiyle açılan davada gerekçesiz karar verilmesi ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin (AYİM) yapısından kaynaklanan hususlar nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/4/2014 tarihinde Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 31/3/2016 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, başvuruya ilişkin görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun oğlu, terör olaylarının yaşandığı sınır birliğinde asteğmen olarak zorunlu askerlik görevini yapmaktayken 2/1/1996 tarihinde nöbetçi subaylık görevini devrettikten sonra kaldığı tabur misafirhanesinin banyosunda şofbenden sıızan gazdan zehirlenerek vefat etmiştir.

8. Askerî Savcılıkça yapılan soruşturma sonucunda olayın şofbendeki teknik bir arızadan kaynaklandığı belirtilerek Savcılığın 21/12/1996 tarihli ve E.1996/118, K.1996/613 sayılı kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

9. Başvurucu, ölen oğlundan dolayı vazife malullüğü aylığı bağlanması için 1996 yılında Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne başvurmuş ancak ölüm olayının müteveffanın nöbet bitiminde istirahatli olduğu sırada vuku bulduğu, vefatında görevin neden ve etkisinin söz konusu olmadığı gerekçeleriyle başvuru reddedilmiştir.

10. Başvurucu 12/7/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6353 sayılı Kanun ile 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 72. maddesinde değişiklik yapıldığından bahisle 8/1/2013 tarihinde yeniden başvuruda bulunmuş ise de Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının 6/2/2013 tarihli yazısıyla başvurusu reddedilmiştir.

11. Bu işlemin iptali istemiyle açılan dava AYİM Üçüncü Dairesinin 5/12/2013 tarihli ve E.2013/1466, K.2013/1467 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Kararda 5434 sayılı Kanun'un 44. ve 45. maddelerine yer verildikten sonra şu gerekçe yer almıştır:

"Somut olaya dönecek olursak; Davacının oğlunun, 01.01.1996 tarihinde bölük nöbetçi subayı olduğu, nöbeti devredip sabah saatlerinde kaldığı tabur misafirhanesinin banyosuna girdiği, banyoda şofbenden sızan gaz nedeniyle aynı gün vefat ettiği, vefat olayının görevin sebep ve etkisiyle meydana gelmediği, davacının vazife malulü olarak sayılmasına olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle davacıya, aylık bağlanabilmesi için gerekli "vazife malullüğü" koşulu gerçekleşmediğinden tesis edilen işlemde herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından davanın bu nedenle reddine karar verilmiştir."

12. Başsavcılık düşüncesinde, başvuruçunun oğlunun askerlik hizmetini yerine getirdiği birliğin sınır birliği olduğu ve birlik personelinin ikameti için misafirhane tesis edildiği, misafirhanede ikamet edilmesinin hizmetin devamlılığını sağlamaya yönelik olarak verilen bir emre dayandığı, istirahat hâlinde de olsa misafirhanede kalanların vazife ile irtibatlarının kesilmediği, yapılan tahkikatta müteveffanın kusur veya ihmalinin bulunmadığının da anlaşıldığı, dolayısıyla vefat olayı vazifenin sebep ve tesiri ile meydana geldiğinden dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

13. Başvuruçunun karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 27/3/2014 tarihli ve E.2014/428, K.2014/419 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

14. Karar 8/4/2014 tarihinde başvuruçuya tebliğ edilmiştir.

15. Başvuruçucu 29/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 5434 sayılı Kanun'un 44. maddesinde malullük şu şekilde tanımlanmıştır:

"Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya düşer oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere (malul) denir ve haklarında bu kanunun malullüğe ait hükümleri uygulanır."

17. 5434 sayılı Kanun'un 45. maddesinde vazife malullüğü ve vazife malulü şu şekilde tanımlanmıştır:

"44 üncü maddede yazılı malullük; a) İştirakçilerin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa; b) Vazifeleri dışında kurumların verdiği her hangi bir kuruma ait başka işleri yaparken, bu işlerden doğmuş olursa; c) Kurumların menfaatini korumak maksadiyle bir iş yaparken o işten doğmuş olursa (Maksadın ilgili kurumlarca kabul edilmesi şartıyla); ç) Fabrika, atelye ve benzeri işyerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra, o işyerinde husule gelen ve yine o işyerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olursa; buna (Vazife malullüğü) ve bunlara uğruyanlara da (Vazife malulü) denir."

18. 5434 sayılı Kanun'un 72. maddesinin 4. fıkrası şöyledir:

"Değişik cümle: 04/07/2012 - 6353 S.K./69. md.) 5510 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen durumlardan dolayı veya 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile bu Kanuna ek 18/12/1981 tarihli ve 2566 sayılı Bazı Kamu Görevlilerine Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında mütalaa edilen görevler nedeniyle veya 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren olaylar sebebiyle hayatlarını kaybetmiş bulunan iştirakçilerle bunlardan aylık almaktayken ölenlerin, baba veya analarına; yukarıda belirtilen kanunların veya bu Kanunun 56 ncı maddesi kapsamına girecek şekilde hayatını kaybeden erbaş ve erlere veya 56 ncı maddede belirtilen öğrencilere ya da bunlardan aynı sebeplerle aylık almakta iken ölenlerin ana veya babalarına; ölüm tarihini takip eden ay başından geçerli olarak malullük ve muhtaçlık şartı aranmaksızın aylık bağlanır, hayatını kaybeden erbaş ve erler ile yedek subay okulu öğrencilerinin ana ve babasına bağlanan aylığın toplamı 16 yaşından büyük işçiler için tespit edilen otuz günlük asgari ücretin net tutarından az olamaz. Babaya bağlanan aylık, dul ve yetimlerin bulunması hali de dahil, ana ve babaya eşit olarak paylaştırılarak ödenir. Dul ve yetimlerle beraber baba veya anaya aylık bağlanması halinde, eş ve çocukların aylıkları baba veya ananın bulunmadığı durumlarda bağlanacak aylıktan az olamaz. 03/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Kanun ile bu Kanuna ek 18/12/1981 tarihli ve 2566 sayılı Kanun kapsamında mütalaa edilen görevler nedeniyle bağlanan aylıklar Bakanlar Kurulu Kararıyla iki katına kadar çıkartılabilir... "

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/9/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, oğlunun asteğmen olarak zorunlu askerlik görevini ifa ettiği sırada görev yaptığı birliğin terör olaylarının yaşandığı bölgede sınır karakolu olması nedeniyle emirle ve mecburi olarak birlik içindeki misafirhanede kaldığını ve bu sırada şofbenden sızan gazdan zehirlenerek şehit olduğunu söylemiştir. Başvurucu sınır karakollarında tüm personelin yirmi dört saat esasına göre vazife ifa ettiğini, nöbette veya görevde olmayan personelin emir gereği birlik dışına çıkamayıp personelin istirahati için ayrılmış misafirhanede kaldığını, istirahatte olmalarının görevde olmadıkları anlamına gelmediğini zira her an göreve hazır vaziyette beklediklerini ileri

sürmüştür. Başvurucu, tüm bu hususların ölüm olayının askerliğin sebep ve tesiriyle meydana geldiğini gösterdiğini, görülen davada AYİM'in bu hususlara ilişkin gerekçeye yer vermemesi ve AYİM heyetinde sınıf subaylarının bulunması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca oğlunun askerî mekânda idarenin hizmet kusuru nedeniyle vefat etmesi nedeniyle oğlunun yaşam hakkının ihlal edildiğini de iddia etmiştir. Başvurucu 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurusunun, yaşam hakkının da ihlal edildiği şikâyeti bulunmakta ise de vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) müracaat ettiği ve talebinin kabul edilmemesi üzerine açtığı davanın reddedilmesi nedenleriyle bireysel başvuruda bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen davanın, meydana gelen ölüm olayında idarenin kusuru bulunduğu veya ölüm olayının yeterli soruşturulmadığı ve bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddia edilerek idare aleyhine açılmış hukuki ya da cezai nitelikteki değil olaydan dolayı SGK'nın vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işleminin iptali talebiyle açılmış bir dava olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkı yönünden değil adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı Yönünden

22. Başvurucu, yapısı ve bünyesindeki kurmay subaylar nedeniyle AYİM'in bağımsız ve tarafsız olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurusunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (*Hikmet Balabanoglu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

24. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askerî hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden askerî hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun bulunmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap vermek zorunda olmadıkları, ayrıca disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (*Yaşasın Aslan*, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan sınıf subayı üyelerinin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında yukarıda bahsedilen Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri içinde idari veya askerî yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmaları bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir.

25. Açıklanan nedenlerle Mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

26. Başvurucu, AYİM'in gerekçesiz şekilde karar vermesinden şikâyet etmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucu, oğlunun ölüm olayının askerlik hizmetinin sebep ve tesiriyle meydana gelmesine karşın vazife malulü aylığı bağlanması istemiyle açtığı dava için gerekçesiz şekilde karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın "*Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması*" kenar başlıklı 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

31. Anayasa'nın 36. maddesinde korunan adil yargılanma hakkının kapsamı bu maddede düzenlenmemekle birlikte bu hakkın kapsam ve içeriği, Anayasa'nın yargılamaya ilişkin diğer maddeleri ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir.

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü -kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde- diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (*Vedat Benli*, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

33. Gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

34. AİHM içtihatlarına göre bir mahkemenin, başvuru sahiplerinin iddialarına yanıt vermemesi ve başvuru sahiplerinin temel şikâyetlerini incelemekten kaçınması hâlinde Sözleşme'nin 6. maddesi davanın düzgün bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (*Kuznetsov/Rusya*, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84, 85, *Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 30).

35. Mahkemeler "kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme" yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmanın yanı sıra (*Hadjianastassiou/Yunanistan*, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33) tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun bir biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 34).

36. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlarla mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 35).

37. Gerekçelendirme; davanın sonucuna etkili olay, olgu ve kanıtları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte bu şekildeki gerekçelendirmenin detaylı olması şart değildir. Ancak gerekçelendirmenin, iddia ve savunmadan birinin diğerine üstün tutulma sebebinin ve bu kapsamda davanın taraflarınca gösterilen delillerden karara dayanak olarak alınanların mahkemelerce kabul edilme ve diğerlerinin reddedilmesi hususunda makul dayanakları olan bir bilgilendirmeyi sağlayacak ölçü ve özene sahip olması gerekmektedir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 37).

38. Zira bir davada tarafların hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükmeye varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması "gerekçeli karar hakkı" yönünden zorunludur. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olabilecektir (*Sencer Başat ve diğerleri*, §§ 38, 39).

39. Mahkemelerin yargılama süresince kendilerine iletilen her iddia ve talebi gözetmek zorunda olmadıkları biçimindeki serbesti, kararın verilmesine neden olan temellere asgari açıklıkta değinilmesi görevini ortadan kaldıracak şekilde yorumlanamaz (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 58).

40. 5434 sayılı Kanun'un 44. maddesinde, her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya dışarı oldukları tedavisi imkânsız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere "malul" denileceği ve haklarında bu Kanun'un malullüğe ait hükümlerinin uygulanacağı kurala bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 45. maddesinde ise malullüğün vazifenin yapılması sırasında vazifeden doğmuş olması, vazife dışında kurumların verdiği herhangi bir kuruma ait başka işleri yaparken bu işlerden doğmuş olması, kurumların menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken o işten doğmuş olması, fabrika, atölye ve benzeri iş yerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra o iş yerinde husule gelen ve yine o iş yerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olması hâline "vazife malullüğü" oluşacağı ve bu durumda olanlara da "vazife malulü" denileceği hüküm altına alınmıştır.

41. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının

yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin görevi başvurucuya vazife malulü aylığı bağlanmasının gerekli olup olmadığını belirlemek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda -Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için- davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesinde sağlanan usul güvencelerini yerine getirip getirmediğini incelemektedir.

42. Başvuru konusu olayda başvurucunun oğlunun zorunlu askerlik görevini yaparken birlik içinde ve istirahatte olduğu vakitte banyoda şofbenden sızan gazdan zehirlenerek vefat ettiği hususunda tartışma bulunmamaktadır. Başvurucu açtığı davada, söz konusu vefat olayının vazifeden kaynaklandığını ve bu nedenle kendisine vazife malulü aylığı bağlanmasına karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. AYİM ise yukarıda yer verilen gerçeğe (bkz. § 11) gösterildiği üzere 5434 sayılı Kanun'un 44. ve 45. maddelerine yer verdikten sonra vefat olayının görevin sebep ve etkisiyle meydana gelmediğini belirterek başvurucunun vazife malulü olarak sayılmasına olanak bulunmadığı sonucuna varmıştır. Ancak somut olayda vefatın vazifeden kaynaklanıp kaynaklanmadığının tespiti uyuşmazlığın çözümünde temel mesele olduğu hâlde AYİM, vefatın nedcn vazifeden kaynaklanmadığı hususunda bir gerekçeye yer vermemiştir. Özellikle AYİM Başsavcılığı görüşünde de belirtildiği üzere müteveffanın askerlik yaptığı sınır birliğinde personelin mesai saatleri dışında da birlik bünyesindeki misafirhanede kalmasının zorunlu olduğu ve bu durumun jandarmanın sınır bölgesindeki güvenlik ve asayiş görevinin devamlılığını sağlamaya yönelik olduğu, personelin misafirhanede istirahat sırasındayken de vazife ile irtibatının devam ettiğini ve tüm bu durumların ölüm olayının vazifenin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini gösterdiği yönündeki uyuşmazlığın çözümünde önemli olduğu anlaşılan iddiaların incelenmediği ve kararda karşılanmadığı görülmektedir.

43. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

46. Başvurucu, manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

47. Adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

48. Gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

49. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/9/2016 tarihinde karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Başvuru Numarası : 2014/6011

Karar Tarihi : 22/9/2016

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun, oğlunun asteğmen olarak askerlik hizmetini yaptığı birlik içindeki misafirhanede şofbenden sıзан gazdan zehirlenerek ölmesinden dolayı vazife malulü aylığı bağlanması talebiyle açtığı davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) tarafından reddedilmesi üzerine yaptığı bireysel başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Kararın gerekçesinde, başvuruçunun, sınır birliğinde personelin mesai saatleri dışında da birlik bünyesindeki misafirhanede kalmasının zorunlu olduğu ve misafirhanede istirahat hâlindeyken de vazifeyle irtibatının devam ettiği, bu durumun ölüm olayının vazifenin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini gösterdiği yönündeki iddialarının kararda karşılanmadığı, bu sebeple başvuruçunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının kabul edilebilir olduğu ve bu hakkın ihlal edildiği sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

Anayasadaki hakların etkili bir şekilde korunması için, mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir şekilde incelemeleri gerekmekte, ancak başvuruçuların bazı iddialarına kararda cevap verilmemiş olması her zaman gerekçeli karar hakkının ihlali sonucunu doğurmamaktadır. Başka bir anlatımla, mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla birlikte, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı olarak cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmamakta; bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği ve gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı, davanın ve kararın niteliğine ve şartlarına göre değişebilmektedir.

Başvuru formunda, AYİM Başsavcılığının görüşünde somut olayın özelliği gereği “askerlik vazifesinin sebep ve tesiri” mefhumunun geniş yorumlanması ve ölümün bu kapsamda gerçekleştiğinin kabulü gerektiğinin belirtilmesine rağmen AYİM’in hiçbir gerekçe göstermediği ileri sürülmekte; ihlal kararının gerekçesinde de, somut olayda vefatın vazifeden kaynaklanıp kaynaklanmadığının tespiti uyumsuzluğun çözümünde temel mesele olduğu hâlde, AYİM’in “vefatın neden vazifeden kaynaklanmadığı hususunda bir gerekçeye yer vermediği” belirtilmektedir.

Böylece başvuruçunun iddiasının aslında AYİM’in Başsavcılığın mütalaasında belirtildiği şekilde ilgili kavramı geniş yorumlamasına dayandığı, başka bir ifadeyle AYİM’in kanun hükmünü yorumlamasına ve uygulamasına ilişkin olduğu ve kanunun geniş yorumlanmamasından dolayı red kararı verildiğini iddia ettiği anlaşılmaktadır. Bölümümüz çoğunluğunun kararında da Başsavcılığın mütalaasında olduğu gibi “vazife” kavramının geniş yorumlanması gerektiği düşüncesinin etkili olduğu ve AYİM’in “vefatın neden vazifeden kaynaklanmadığı”nı gerekçesinde açıklaması gerektiği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Bilindiği gibi, Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmektedir. Bu kapsamda ilke olarak bireysel başvuruya konu davada hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması da bireysel başvuru konusu yapılamaz. Mezkûr ilke uyarınca hukuk kurallarının yorumlanması bakımından açık keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz.

Bireysel başvuruya konu AYİM kararının gerekçesinde, başvuruçunun iddiası ile idarenin savunması ve Başsavcılığın düşüncesinin özetlenerek vazife malullüğüne ilişkin kanun hükümlerinin aktarıldığı ve “vefat olayının görevin sebep ve etkisiyle meydana gelmediği, davacının vazife malulü olarak sayılmasına olanak bulunma(dığı)... bu nedenle, davacıya aylık bağlanabilmesi için gerekli ‘vazife malullüğü’ koşulu gerçekleşmediğinden tesis edilen işlemde herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı” gerekçesiyle davanın reddedildiği anlaşılmaktadır.

AYİM tarafından yapılan bu değerlendirme ve ulaşılan sonuç açık keyfilik ve bariz takdir hatası içermediği gibi kanun hükümlerine öngörülemez şekilde

olağanın dışında bir anlam vermek suretiyle sonuca ulaşıldığına dair bir uygulama olarak da değerlendirilemez. Bölümümüz çoğunluğunun da esasen bu yönde bir tespitte bulunmadığı; aksine Kanundaki “vazife” kavramının geniş yorumlanmama sebebinin gerekçede açıklanmamasını ihlal sonucuna ulaşmak için yeterli bulduğu görülmektedir.

Oysa somut olayda AYİM kararının gerekçesinde, tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek bütün iddia ve savunmalarının aktarıldığı, mevzuata olağanın dışında bir anlam verilmediği, kanun hükmünün geniş yorumlanması yönündeki Başsavcılık görüşüne ilişkin olarak bir açıklamaya yer verilmemekte ise de bunun derece mahkemesinin takdir yetkisi içinde olduğu ve verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu itibarla gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

Sonuç olarak başvurunun iddialarının mevzuatın yorumlanması ve uygulanmasına ve yargılamanın sonucuna ilişkin olması, AYİM kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içermemesi, kararın gerekçesinin de yeterli olması sebebiyle, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmasından dolayı kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle, çoğunluğun kabul edilebilirlik ve ihlal kararına katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ